

שהוא מעמיד דבריו הוא בלצד מותר וכולן אסורים: **אלא סיפא**. כלומר מציעתא אי דאמר לזה ולזה כלומר שבתחילה אמר לכולם ועכשיו אומר לזה ולזה וכי קמתי בצרייתא לזה ולזה אדבריו אחרונים קאי ר' עקיבא היא בתמיה הא במשנה אפי' רבנן מודו. וליכא למימר דכי היכי דלרצה תרי צדי קמאי

במשנה לרצה גמי תרי צדי קמאי במעמיד אלא דרישא כשאומר בתחלה ולצסוף כולכם ומציעתא כשאמר בתחלה ולצסוף לזה ולזה דליכא למימר הכי דבשלמא לרצה תריווייהו נריכי לשמועינן דבין מכלל לפרט או מפרט לכלל שנוי הוי אלא לרצה לית ליה אוקמתא אלא במעמיד תרתי במעמיד למה לי אלא ודאי רישא במעמיד ומציעתא במשנה וכיון שכן קשיא מציעתא דהיכי קאמר דר"ע היא ולא רבנן דקמתי כיצד אמר ר"ע הא במשנה אפילו רבנן מודו. והוא הדין דהוה ליה לאקשווי מסיפא דקמתי האחרון מותר וכולן אסורין והיכי משכחת לה לר"ע הא אמרת דאפי' נעמיד שרי אלא דכיון דמציעת' קשיא ליה לא גטר ליה עד סיפא. ונראה צעיני דהיינו טעמא דכי אמרי' בשלמא לרצה קרינא למציעתא רישא וכי אמרינן אללא לדידך קרינן למציעתא סיפא משום דלרצה מציעתא ורישא צחד גוונא דהיינו במשנה ומשום הכי קרינן להו לתריווייהו רישא לדידייה ליעבא אללא תרי צדי בצרייתא דהיינו תרי גוויי קמאי במשנה וסיפא במעמיד אלא לרצה דלא אפשר

לחוקמיה מציעתא דומיא דרישא במעמיד דאם כן תקשי לן תרתי במעמיד למה לי קרינן למציעתא סיפא: אמר י לך רצה ולרצה מי ניהא סיפא במאי מוקים לה דאמר לכולם. כלומר במעמיד וכדפרישית. אי הכי הי דין הוא ראשון והי דין הוא אחרון ולמה קרי ליה במציעתא ראשון ובסיפא אחרון הוה ליה למימר בתריווייהו הותר אחד מהם: אלא רישא דאמר לכולם. כלומר בין לדידי בין לרצה רישא דאמר לכולם: וסיפא. כלומר מציעתא ובתרייתא ששתלאן זה בזה וכו' אלא לדידי רישא במעמיד ולרצה במשנה: איסידיה רב אדא לרצה וכו'. כלומר וקשיא לרצה דאמר במעמיד פליגי ומוקינן צ"ש כרבי מאיר ומדליניהו כר"מ משמע דר"מ גמי ס"ל כותייהו דאביו מותר וכולן אסורין וכאן המיר ר"מ כל הבצלים. וכל שכן דקשיא לרצה דאמר דמעמיד ד"ה כולהו אסורין ואביו מותר דאי"כ ר"מ שהמיר כל הבצלים דאמר כמאלא אללא דמשום דהך ממני' תני ר"מ בהדיא ורבא הוא לדארכיה לר' מאיר אקשי ליה לרצה.

ובדין הוא דה"מ לשנויי דנהי דצ"ש סברי לה כרבי מאיר [אלא רבי מאיר] לא ס"ל כותייהו אללא כב"ה ואפילו במעמיד שרי דנהי דאמר רבי מאיר תפוס לשון ראשון ה"מ כשסותר זה את זה כעולה ושלמים אבל בשאינו סותר באומר חוץ מן אבא ס"ל דבגמר דבריו אדם נתפס אללא דלפוס טעמיה דמקשה דמוקי רבי מאיר כב"ש מתוך לה דלאו במעמיד היא אללא במשנה לרצה רבי מאיר אליבא דרבי עקיבא ולרצה דאמר דבמהפך דבריו דברי הכל מותר קאי רבי מאיר כדברי הכל: יש נדר שמקלסו מותר ומקלסו אסור. נראה לי דבמקלסו מותר בלא שאלה קאמר כיון שיש טעות בעיקר הנדר שזה לא נתכוון לננות שזו לעולם: ור' עקיבא היא מפליגי רבנן עליה. בתמיה: אי לרצה רישא לזה ולזה ור' עקיבא. כלומר במשנה. וסיפא דאמר כולכם וכו' אלא במעמיד: לרצה רישא לזה ולזה ודברי הכל. כלומר במשנה. וסיפא כולכם ורבנן כלומר במעמיד: ולענין הלכה קי"ל כר' עקיבא אליבא דצ"ה דגדר שהותר מקלסו הותר כולו. ובפלוגתא דרצה ורצה כיון דאיכא למימר דהלכתא כרצה משום דהוה רציה דרצה ואיכא למימר דהילכתא כרצא משום דבתראה הוא נקטינן כרצה לחומרא דמעמיד כולהו אסורין ואביו מותר ובמשנה בין מפרט לכלל ובין מכלל לפרט כולן מותרין וכן פסק הרמב"ן ז"ל. מיהו איכא מ"ד דכי אמר דמעמיד כולן אסורים דוקא דומיא דמתני' שלא היה יודע שאביו צניייהם הלכך כיון שהוא מעמיד אין כאן נדר שהותר מקלסו לפי שאביו לא היה לעולם בכלל הנדר אבל בשכיבן בכלל וגשאל על אחד מהן וכמתניתין דפותחין כיון שהותר אחד על ידי שאלה הותרו כולן. ואין כן דעת הרמב"ן ז"ל

ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים

א) ונאזרה צ"ל דתנן שהרי הכי תנן לקמן סו. מיהו בפי' הראש"ש דהכא תבב בעד"ה וסיפא וכו' ודיקא נמי דקמתי עלה בצריית' הותר האמצעי וכו"כ הראש"ש בפסקיו לקמן פרק ט סי' ה מוכח דלא היה כך גרסתו כצא וז במשנה דלקמן סו.א. ב) ולקמן סו.א. ג) [נאמן סו.א. א] [נאמן, ד] [ומספתא פ"ה.ה. ט] צ"ל ליה, א) מכאן שיך לדרף שפ"ו.

גליון הש"ם

בהד"ן ד"ה לרבא רישא וכו' דאיבא למישר וכו'. עיין בד"ן ריש סוכה דף רלא ז"ע:

פירוש הרא"ש

אלא סיפא. דאמר בשעת חזרה לזה ולזה אף רבנן פליגי עליה וליכא לתמיזה לרצה דלישנא דמתני קאי אשעת הנדר ובשעת חזרה אמר כולכם ואשמעינן דבין פרט ובין כלל בתחלה אע"ג דבשעת חזרה אמר כולכם הותרו כולם דכיון דלרצה תלוי כל היתיר בלאומו ל' שאמר בשעת חזרה מסתמא ר"ע נקט אומו ל' שהימר הנדר תלוי כיון דבשעת לרצה דהיתיר תלוי בין כלל ראשון בין כלל האחרון והחליף דבריו אין להקפיד אם עשה במשנה ל' שעת הנדר או לשון החזרה: במאי מוכיך לה דאמר לכולם. או בשעת הנדר או בשעת חזרה: אי הכי הדין הוא ראשון והי דיין הוא אחרון. בתמיה בין דאמר כולכם אי זה נקרא ראשון ואי זה נקרא אחרון בלשון חזר גרס הוא דין הוא ראשון והוא דין הוא אחרון בלשון קשיא וזהו ראשון והוה אחרון ואין חלק צנייהם ואמאי קמתי דלס הותר ראשון והותר כולם ובתחורן קמתי הותר מותר ומתן אסורים הוא מותר ומתן אסורים ונירסא האחרונה דייקא דשפיר אשבתן דראשון ואחרון אם אמר היימי אומר אבא מותר וכולם אסורים הכי אביו ראשון ואם אמר כולכם אסורים חוץ מאבא הכי אביו אחרון אבל טעם החילוק לא ידענא: וסיפא בנן שאילאן זה בזה. ולא איימי כלל בפלוגתא דצ"ש ור"ע אללא מלתא אחריתי היא וכוון שאשקין על פלוני וחס"כ אמר פלוני כפלוני ופלוני כפלוני הותר הראשון כגון שמנא אביו או שהותר ע"י פתח חרטה והותר כולם שכולם נתלו בו הותר האחרון הוא מותר וכולם אסורים ולא שיך דהכא למר הותר מקלסו הותר כולו דכל חד חד וחד

נדר בלפי נפשיה הוא וכו'א' אמר כנויר אמר הכינוי נזיר ואמר תבירו הכינוי כנומס כו' הותר הראשון הותרו כולם הותר האחרון הוא מותר וכולם אסורים ודיקא נמי דקמתי עלה בצרייתא הותר האמצעי כו': בופרי' יפה ללב. כלל הגדול שנתבשל כל לזרעו כמו ורבעה כלל כופרי (יבמות דף עז:): הייתי אוומר כל הבצלים אסורים ובופרי מותר. וקשה דהכא לא החליף דבריו דמתחלה אסר כל הבצלים עליו ולצסוף אמר כולכם וקא שרי רבי מאיר וקשה נמי לרצה דליהו אמר כי אמר כולכם כסוף אסרי בית שמאי משום דבסרי כרבי מאיר והכא קא שרי רבי מאיר: הייתי אוומר בצל פלוני ופלוני אסור ובופרי מותר. לרצה הכי החליף דבריו ור"מ כר"ע רביה סניחא ליה ולרצה לדברי הכל שרי וגרס ר"מ אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן והיינו אליבא דרבא:

אלא סיפא. דרישא דאמר לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן דקמתי לה ורבי עקיבא היא ולא רבנן דקמתי כיצד ח"כ עקיבא וכו' ומשמע דפליגי רבנן עליה: והא אמרת. היכא דאמר היימי אומר פלוני ופלוני אסורין א) כולן מותרין. והשתא לא דייק סיפא אללא סיפא דרישא והשתא לא מנ"י רצה לאוקומא לדברי הכל דככולן אסורין ליכא מאלן דפליגי אפילו ר"ע אבל הכא דקמתי הותרו כולן רבנן פליגי עליה: אמר ליה רצה לרצ פפא ולרצה מי ניהא סיפא. דסיפא דקמתי וכולן אסורין במאי מוקים לה דאמר לכולם: הדין הוא ראשון והדין הוא אחרון. הא לכולם קמתי סתם ומאי ראשון ומאי אחרון איכא דקמתי האחרון מותר וכולן אסורין: אללא אמר רבא. אלא מתרניינא לרדתי דלא קשיא כלל א) דסיפא דקמתי שאיני נהנה ולא הותר לרצה כגון ששאלן זה בזה. דמעיקרא אמר קונס שאיני נהנה לזה והדר אמר פלוני יהא אסור כפלוני שהדמתי ופלוני השלישי יהא אסור כשני לפיכך קמתי הותר הראשון הותרו כולן שכולן תלויין צו הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין שהרי הראשון והאמצעי לא נתלו בצחרון לפיכך לא הותרו השנים בהתירו של אחרון: דיקא נמי. דהכי הוא דקמתי ההיא צרייתא: הוסר האמצעי הימנו ולמטה מוסר. והיינו הוא והאחרון שתלוי צו מותרים: ממנו ולמעלה. היינו הראשון אסור

לפי שהן תלויין צו והוא אין תלוי בהן: והלא כופרי. כלל של אותו מקום: הוסר כופרי. שלא נדר אללא מחמתו שהוא רע ללב ולא ככופרי: והסירו רבי מאיר. דקסבר נדר שהותר מקלסו הותר כולו: מאי לאו דאמר אינו היימי יודע שהכופרי יפה ללב היימי אומר כל הבצלים אסורין וכופרי מוסר. דהיינו דומיא דכולכם אסורין חוץ מאבא ואפ"ה המירו ר"מ בכל הבצלים וקשיא בין לרצה בין לרצה דאילו לרצה ככולם לא פליגי דאסור והכא קא שרי ר"מ היכא דאמר ככולם ולרצה קשיא דאמר ככולם פליגי ב) דצ"ש דאסרי סברי לה כר"מ: מתיך לה באומר אינו היימי יודע שהכופרי יפה ללב היימי אומר כלל פלוני אסור וכופרי מוסר. דהיינו פלוני ופלוני ולהכי קא שרי ר"מ והיינו דרצא דאמר פלוני ופלוני דברי הכל מותר א) דר' מאיר אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן קא שרי כלומר אליבא דד"ה דהא ד"ה מוסר. ומתווייה"ו גריי"ם המור"ה: בנות

וכן הוא דה"מ לשנויי דנהי דצ"ש סברי לה כרבי מאיר [אלא רבי מאיר] לא ס"ל כותייהו אללא כב"ה ואפילו במעמיד שרי דנהי דאמר רבי מאיר תפוס לשון ראשון ה"מ כשסותר זה את זה כעולה ושלמים אבל בשאינו סותר באומר חוץ מן אבא ס"ל דבגמר דבריו אדם נתפס אללא דלפוס טעמיה דמקשה דמוקי רבי מאיר כב"ש מתוך לה דלאו במעמיד היא אללא במשנה לרצה רבי מאיר אליבא דרבי עקיבא ולרצה דאמר דבמהפך דבריו דברי הכל מותר קאי רבי מאיר כדברי הכל: יש נדר שמקלסו מותר ומקלסו אסור. נראה לי דבמקלסו מותר בלא שאלה קאמר כיון שיש טעות בעיקר הנדר שזה לא נתכוון לננות שזו לעולם: ור' עקיבא היא מפליגי רבנן עליה. בתמיה: אי לרצה רישא לזה ולזה ור' עקיבא. כלומר במשנה. וסיפא דאמר כולכם וכו' אלא במעמיד: לרצה רישא לזה ולזה ודברי הכל. כלומר במשנה. וסיפא כולכם ורבנן כלומר במעמיד: ולענין הלכה קי"ל כר' עקיבא אליבא דצ"ה דגדר שהותר מקלסו הותר כולו. ובפלוגתא דרצה ורצה כיון דאיכא למימר דהלכתא כרצה משום דהוה רציה דרצה ואיכא למימר דהילכתא כרצא משום דבתראה הוא נקטינן כרצה לחומרא דמעמיד כולהו אסורין ואביו מותר ובמשנה בין מפרט לכלל ובין מכלל לפרט כולן מותרין וכן פסק הרמב"ן ז"ל. מיהו איכא מ"ד דכי אמר דמעמיד כולן אסורים דוקא דומיא דמתני' שלא היה יודע שאביו צניייהם הלכך כיון שהוא מעמיד אין כאן נדר שהותר מקלסו לפי שאביו לא היה לעולם בכלל הנדר אבל בשכיבן בכלל וגשאל על אחד מהן וכמתניתין דפותחין כיון שהותר אחד על ידי שאלה הותרו כולן. ואין כן דעת הרמב"ן ז"ל

נדר בלפי נפשיה הוא וכו'א' אמר כנויר אמר הכינוי נזיר ואמר תבירו הכינוי כנומס כו' הותר הראשון הותרו כולם הותר האחרון הוא מותר וכולם אסורים ודיקא נמי דקמתי עלה בצרייתא הותר האמצעי כו': בופרי' יפה ללב. כלל הגדול שנתבשל כל לזרעו כמו ורבעה כלל כופרי (יבמות דף עז:): הייתי אוומר כל הבצלים אסורים ובופרי מותר. וקשה דהכא לא החליף דבריו דמתחלה אסר כל הבצלים עליו ולצסוף אמר כולכם וקא שרי רבי מאיר וקשה נמי לרצה דליהו אמר כי אמר כולכם כסוף אסרי בית שמאי משום דבסרי כרבי מאיר והכא קא שרי רבי מאיר: הייתי אוומר בצל פלוני ופלוני אסור ובופרי מותר. לרצה הכי החליף דבריו ור"מ כר"ע רביה סניחא ליה ולרצה לדברי הכל שרי וגרס ר"מ אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן והיינו אליבא דרבא:

ל א טוש"ע י"ד סימן רכט סעף ג:

לא ב מ"י פ"ח מהל' גמריס הל' ז סגנ לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלז סעף ט:

הגהות הב"ח

א) גמ' מותרין הימנו ולמעלה אסורין: ב) רש"י ד"ה והא אמרת וכו' פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר כולן מותרין והשתא לא מציי רבא לאוקמא כדברי הבל והשתא לא דייק מסיפא דסיפא אלא מסיפא דרישא דנכילן אסורין ליכא: ג) ד"ה אללא וכו' ללא קשיא כלל דריישא דקמתי: ד) ד"ה מאי לאו וכו' שמואי: ה) ד"ה מתיך וכו' מותר ור' מאיר:

תוספות

ולרבה מי ניהא סיפא במאי מוקים לה הדין הוא ראשון הדין הוא אחרון. כלומר מ"ש ראשון ומ"ש אחרון בתריווייהו הוה ליה למימר הותרו כולן: אלא דרישא דאמר בורבב. ובהא פליגי רבנן ור"ע דסיפא לאו מפלותא דרבנן ור"ע אללא אפי' רבנן גמי מודו וכוון ששתלאן זה בזה: איתיביה רב אדא בר אהבה לרבא. כגולהו פירכי גרסין לרצה מהו האי פירכה איחא לרצה וכי' לרצה כמו שפירש צע"ה: קונם בצל שאני שורם. משנה היא בפרק ר' אליעזר: בופרי יפה ללב. על שם מקומו וכן כלל כופרי ובעוף פ"ו שהוא לשון כפר שהוא על כפרים: מאי לאו דאמר אילו הייתי וכו' כל הבצלים וכו' והתיר ר"מ. וקאמר לדידך דקלמנת לעיל דצ"ש אסרי משום תפוס לשון ראשון וכו"ש כתיבי מאיר והכא שכן דבייתא מתיר רבי מאיר אע"ג דסבר תפוס לשון ראשון ולרצה אמת קשה שפיין דלדידיה אמר לעיל ככולם אסור לכ"ע והא דפריך לרצה טפי היינו משום שהיה תלמודו. ומשני לא באומר אילו היימי יודע היימי אומר פלוני ופלוני ור' מאיר אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן כלומר אליבא דרבי' הוא והיינו כרצא דאמר לעיל דהכל מודים באומר לזה ולזה ואליבא דרבה גמי לאו פירכה היא דיי"ל דאליבא דרבי עקיבא אמר דוקא ולא אליבא דרבנן דוקא פליגי רבנן כגוה לזה: